

De dood van Helmers gaf hem gelegenheid zijn voortref-
felijk hart in volle grootheid te toonen. Zijn zwager liet
eene weduwe, een zoon, een grijzen vader en twee on-
verzorgde zusters na, welke Loots, schoon zelf steeds met
rampen worstelend, en tegen den raad zijner geliefde
vrouw, meer dan hij welligt kon of mogt, bijstond.

Hoewel zijn geest tot in den ouden dag een jeugdig vuur
bleef behouden, namen de ligchaamskrachten van Loots, in
zijn laatste levensjaar, zigbaar af, door de martelende
pijnen, die het voeteuvel hem aandeed. Zijn lijden nam
zoo zeer toe, dat zijne betrekkingen, wien hij, schoon zeven
en zestig jaren oud, nog zoo onmisbaar was, naar zijn einde
moesten wenschen. Men wenschte niet te vergeefs. Hij
ontsliep weldra, diep betreurd door vriend en maag.

HENRICUS FRANCISCUS TOLLENS.

1780—1856.

WERKEN.

Vaderlandsche Romancen: De Echtscheiding. — Kenau Hasselaar. —

Het Turfschip van Breda. — Herman de Ruiter. — Jan Harink. —

De Jongeling van Westzaan, enz.

Gemengde Gedichten: De Overwintering op Nova Zembla. —

De jaargetijden. — Feestzang bij het huwelijk van onzen Kroonprins. —

Feestzang bij het eeuwfeest van de uitvinding der Boekdrukkunst. —

Lijkzang op Borger, enz.

Neêrlands geliefde volksdichter, Hendrik Tollens, Cz.
(aldus noemde en teekende hij zich steeds) was de vierde
van de dertien kinderen van een Rotterdamsch koopman,
die van een oud Vlaamsch adellijk geslacht afstamde.

Ruim twee jaren oud, zonden zijne ouders hem naar
een bemiddelden, kinderloozen oom te Amsterdam, om bij
dezen zijne opvoeding te erlangen. Hier werd hij dik-
wijls opgezocht door een oudoom uit Gent, een bekend
Vlaamsch rijmelaar, die bij het kind de eerste vonken van

het dichtvuur opwekte, door het vaak zijne verzen voor te galmen, als het vertrouwelijk op zijne knie zat.

Het plan, dat Hendrik bij zijn oudoom zou gaan inwonen, werd verijdeld, daar deze, bij het uitbreken van de onlusten tegen Jozef II, in 1788, door de bezetting van het kasteel te Gent werd doodgeschoten. Zijne ouders zonden hem nu naar de toen vermaarde kostschool te Elten, waar hij eenige jaren doorbragt, die hij steeds onder de gelukkigste zijns levens telde. In de heerlijke natuur, die de bevallige omstreken van het dorp hem aanboden, gevoelde hij zich eerst recht t'huis, en begonnen zijn schoonheidsgevoel en dichterlijke geest steeds luider te spreken.

In het jaar dat de Franschen, als herstellere van de vrijheid, met gejuich ons land werden binnengehaald, verliet Tollens de kostschool, om op zijns vaders kantoor voor den handel te worden opgeleid. Maar meer dan het kantoorwerk boeiden hem de kreten van *vrijheid, gelijkheid en broederschap*, die langs Rotterdams straten weêrklonken; en medegeslept door de opgewondenheid van die dagen, vervaardigde hij hartstogtelijke zangen, die met geestdrift toegejuicht, en op de wijze der *Marseillaise* gezongen werden door de schutterij, waarbij men hem, ofschoon slechts vijftien jaar oud, als vrijwilliger opnam.

Toen zijn vader, die in den beginne met de revolutie was ingenomen en zijn zoon mede had bewonderd, de schoone droomen, waaraan Nederland zich had overgegeven, allengs in nevelen zag oplossen, verbood hij hem zich verder aan de dichtkunst te wijden, en spoorde hem aan, zich met ijver op de kantoorzaken toe te leggen. Het hielp echter weinig, dat de oude man, om aan zijne vermaning klem bij te zetten, de boeken zijns zoons verborg; de jongeling gevoelde zich dagelijks meer en meer tot dichtten opgewekt. Niet alleen bezong hij allerlei onderwerpen, en bragt hij eene menigte van Fransche gedichten in Nederlandsche verzen over; maar hij trachtte ook, door het leveren van vertaalde en oorspronkelijke blij- en treurspelen, den goeden smaak op het tooneel te herstellen. »Al

mijn verlangen," schreef hij, »is, dat mijne landgenooten eens van hunnen zwijmelsmaak zullen terugkomen en het ware schoone voor het opgetooide wanstaltige zullen verkiezen."

Ofschoon het publiek met bijna al die voortbrengselen hoog wegliep, drukte Tollens in latere dagen menigmaal den wensch uit, dat zij, voor zoo ver ze niet reeds vernietigd waren, der vergetelheid mogten worden prijs gegeven.

Leefde Tollens in zijne jeugd geheel voor de poëzij, en bragt hij haar zelfs de uren, die het kantoor vorderde, ten offer; toen hij zich in den echt had begeven met Gerbranda Catharina Rivier (1800), was er geen ijveriger en naauwgezetter koopman dan hij. Zoo min als hij nu in den huiselijken kring over handelszaken sprak, zoo min hield hij zich op zijn kantoor of in zijn pakhuis met de poëzij bezig. Kwam hem hier een zijner talrijke letterkundige vrienden bezoeken, dan gaf hij bescheiden te kennen, bij zijne gewoonte te willen blijven, van zich op zijn kantoor uitsluitend met den handel te bemoeijen, en noodigde hem dan vriendelijk, na beurstijd, in zijne woning of op zijn buitentje nabij de stad. Aan de zorg voor zijn gezin wijdde hij zich in de eerste plaats, en slechts in uren van uitspanning hield hij zich met de letterkunde bezig. »De zaken gaan voor," plag hij te zeggen, »en nog nooit heeft de begeerte om een vers te maken mij een kwartier uurs aan den kantoorlessenaar onttrokken."

Reeds in 1808 was Tollens' roem als dichter gevestigd, doch eerst na dat jaar verschenen de gedichten, die hem eene zoo aanzienlijke plaats onder de Nederlandsche muzen-zonen hebben aangewezen. Hij hield toen op naar 't voorbeeld der Franschen te werken, en schiep zich, na ijverige studie, dien eigen dichttrant, waarmede hij het eenvoudig Nederlandsch gemoed zoo diep wist te treffen. De drie eerste dichtbundels, die hij tusschen 1808 en 1815 in 't licht gaf, genoten een onthaal, als nog nooit aan eenig dichtwerk in ons land was te beurt gevallen. Toen de drie eerste oplagen waren uitverkocht, liet de uitgever,

de als dichter bekende Immerzeel, eene nieuwe van tien duizend exemplaren drukken, en toch was weldra een vijfde en in 1856 een zesde druk noodig. Zijn roem verspreidde zich ook buiten 's lands, waar vijftien dichters verscheidene van zijne verzen in 't Fransch, Engelsch, Duitsch en Italiaansch vertolkten.

Niemand was intusschen gestrenger voor zijne werken dan Tollens zelf. Bij iederen herdruk zocht hij, voor zoo verre hij niet in de rechten des uitgevers trad, gedichten uit te werpen en die, welke hij moest laten drukken, te beschaven. »Nooit,» schreef hij aan een vriend, »heb ik eene verzameling gedichten uitgegeven, of het berouwd mij later.»

Nadat Napoleon in de vlakte van Leipzig was verslagen, wekte Tollens in een gedicht, *Wapenkreet*, de landzaten ten strijde, en vervaardigde hij voor onze dapperen een *Krijgslied*, waarvan het referein: »Ten strijde nu voor allen, op Gods bevel ten strijd!» over Waterloo's slagveld weerklonk. In 1816 loofde de edele grijsaard, de admiraal van Kinsbergen eene medalje uit, voor het volkslied, dat het best het verouderde en geparodiëerde *Wilhelmus van Nassouwen* zou kunnen vervangen, — het was Tollens, die met het *Wien Neêrlandsch bloed* de palm der overwinning behaalde. En toen in 1831 de Noord-Nederlanders als één man waren opgestaan om de rechten van hun dierbaren vorst te handhaven, was het weder Tollens, die het best hunne gemoedstemming in keurige dichterlijke bewoordingen wist te uiten, en geroerd zongen duizenden en duizenden zijn: *De Koning leev'!* op 's Konings verjaardag.

In 1846, zes jaren na het overlijden zijner gade, zeide Tollens den handel vaarwel, en ging hij met twee dochters in het bekoorlijke dorp Rijswijk wonen. Hier begon voor den geliefden volksdichter een nieuw tijdperk van zijn leven. God schonk hem, wat hij Hem zoo vurig had afgebeden — een kalmen ouden dag te midden van de natuur, die hij zoo goed begreep en zoo onnavolgbaar eenvoudig wist te beschrijven. Zijn dichtgeest, die in de

laatste jaren zoo dikwijls was ingesluimerd , werd hier weder recht wakker, als hij ging

*»Langs heldre beek en koele laan,
Langs gelende akkers en langs groene weiden,
Om 's Almagts werk aanbiddeud ga te slaan.»*

Heerlijk waren dan ook de dichterlijke vruchten van zijn buitenleven. Het zijn tafereelen van het huiselijk leven, van den Nederlandschen hof en haard; zij vertoonen ons al het verblijdende, al het bedroevende van het dagelijksch leven; zij leeren de deugd liefhebben en God als een liefderijk Vader kennen. Dat alles was echt nationaal en vond weerklink in de harten des ganschen volks; daarom had het volk Tollens ook lief, als nooit eenig ander Nederlandsch dichter, misschien Cats uitgezonderd. Dit bleek o. a. toen hij den 24^{en} September 1850 zijn zeventigsten verjaardag vierde. Uit alle oorden des lands ontving hij brieven, gedichten en geschenken als bewijzen van liefde en algemeene achting. Een der ministers kwam hem, namens den Koning, de insigniën van Kommandeur der Orde van den Ned. Leeuw aanbieden, als een bewijs hoezeer Z. M. was ingenomen met zijne pogingen om het Nederlandsche volk tot deugd op te wekken, en zijn zin voor het schoone en goede te ontwikkelen. De brave grijsaard was getroffen; maar hij kon zijne tranen niet langer bedwingen toen eenige heren hem uit naam van de natie eene gouden medaille aanboden en er bijvoegden, dat men, — overtuigd van niet met goud te kunnen beloonen, wat hij voor het volk had gedaan — besloten had hem een duurzamer en waardiger blijk van nationale erkentelijkheid te geven, door de oprichting van een fonds, onder den naam van Tollensfonds, waarvan de renten zou den strekken tot aanmoediging van jeugdige, of ondersteuning van ongelukkige letterkundigen.

Nog zes jaren mogt hij zich in de liefde zijner landgenooten verheugen en zijne milde dichtader ter ondersteu-

ning van ongelukkigen laten vloeijen, toen hij op een morgen, na reeds eenigen tijd gesukkeld te hebben, onder het verbeteren van een proefblad zijner gedichten, plotseling achterover in zijn stoel viel. Die bij hem waren, meenden, dat hij was ingesluimerd; maar hij was kalm het eeuwige leven ingegaan.

ELIAS ANNE BORGER.

1784—1820.

WERKEN.

Proza: Leerredenen. — Geschriften over Godgeleerdheid, enz.

Gedichten: Aan mijn Kind. — Aan den Rijn, enz.

Deze waren Christen, die bij een langer leven v. d. Palm zou hebben kunnen vergoeden, werd in 't Friesche dorp Joure geboren, waar zijn vader, koopman en brander, acht kinderen moest groot brengen. Zeer vroeg gaf Borger blijken van ongemeenen aanleg, zoodat zijn vader besloot, hem tot den geleerden stand op te leiden; doch geene middelen hebbende, om dit doel op de gewone wijze te bereiken, koesterde hij de hoop, dat zijn zoon zich door vlijt en ijver in staat zou stellen op 's lands kosten te studeren. Aan deze verwachting beantwoordde de zoon ten volle.

Na vier jaren bij een predikant de Grieksche en de Latijnsche taal te hebben beoefend, stelde hij zich, zeventien jaar oud, aan curatoren der Leydsche hoogeschool voor, om deel te nemen aan 't vergelijkend examen ter vervulling der opengevallen beurzen. De platte eenvoudigheid van den Frieschen knaap wekte eene medelijdende belangstelling voor hem op. Hoe zou *hij* tegen de overige mededingers kunnen opwerken? Men stelde hem de weinige kans van te slagen voor oogen, en zou hem het reisgeld wel willen vergoeden, als hij van de mededinging afzag. Bescheiden vorderde Borger nogtans